

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 13. decembra 1985 - Leto XXXVII. - Štev. 23. - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 500 lir

Finančno kritje zaščite: naša zmaga

Senatna zbornica je prejšnje dni potrdila sklep pristojne komisije in osvojila predlog sen. Jelke Grbec in pridruženih socialističnih senatorjev, naj bi v novem finančnem zakonu in državnem proračunu za prihodnje leto (oziroma triletnem finančnem načrtu 1986-99) predvideli tudi finančno kritje potreb slovenske narodne manjšine v Italiji. Komunisti so predlagali, naj bi v ta namen predvideli 35 milijard lir, prvo leto pa deset milijard lir.

Popravek tovarišev Grbčeve in Battella je senatna zbornica odobrila z večino glasov, potem ko je tov. Jelka Grbec spregovorila in utemeljila nujnost, da se Slovincem v Italiji, skladno z ustavo in podpisanimi mednarodnimi sporazumi zajamči potrebne pravice.

Sen. Grbec je tudi pozvala vlado, naj vendarle neha z zavlačevanjem in pojasni svoje stališče do zaščitnega zakona.

Finančni zakon in državni proračun, za katera komunisti nismo glasovali iz drugih razlogov, čeprav nam je ponekod uspelo vsiliti izboljšave, mora sedaj potrditi še poslanska zbornica.

Vsekakor moramo poudariti, da je to prvi večji uspeh našega boja za priznanje pravic slovenske narodne manjšine v Italiji, čeprav se lahko izjalovi, če parlament v roku treh let ne bo osvojil potrebnega in zadovoljivega zaščitnega zakona in če v tem zakonu predvidene pravice ne bodo sprožile mehanizmov za uprabo omenjene vsote denarja.

Ne glede na vse to, moramo poudariti, da smo z uspehom zadovoljni. Pred nekaj tedni smo zapisali, da morajo demokratične sile nuditi Slovincem dokaz dobre volje. To se je zgodilo na prigovarjanje komunistov, njihovo trmasto vztrajnost, pa tudi zaradi novega odnosa, ki je zavladal med komunisti in socialisti, kar je omogočilo skupen nastop, kakršnega si še pred nekaj meseci nismo pričakovali.

Poudariti velja tudi misel, da je bilo to mogoče zaradi stalnega ustvarjalnega stika, ki ga vzdržujejo slovenski člani partije z najvišjim partijskim vodstvom, bodisi preko svojega parlamentarnega zastopstva, kakor tudi v okviru rednih v ta namen posvečenih srečanj.

Stojan Spetič

Kljub uspehu pa ostajamo realisti. Zavedamo se, kolikšno težo ima v tej vladni koaliciji krščanska demokracija s svojimi zaviralnimi stališči in s svojim nenehnim popuščanjem domačim nacionalistom. Vemo tudi, da so politične

in parlamentarne razmere v tem trenutku tako zapletene in nejasne, da bi bilo skoraj brezupno misliti na takojšnjo odobritev zaščitnega zakona, ki ga čakamo že štiri desetletja. Kljub temu pa ne moremo mimo opravljenega dela v pristojni senatni komisiji, od zaključka splošne razprave do oblikovanja ožjega odbora, od sedemmesečnih avdicij do

(nadaljevanje na 10. strani)

*Bralcem, naročnikom in vsem
tovarišem želimo
srečno in uspešno
1986*

Uredništvo

Zadnja vest iz Rima

V Palači Minerva so se te dni zbrali predstavniki petih strank vladne koalicije, da bi uskladili svoja stališča do predloga ministra Vizzinija (PSDI) o zaščiti Slovencev. Iz časnikarskih virov izhaja, da je tudi ta sestanek dokazal, kako globoka so nesoglasja in kako neenotna je ta vladna večina. Demokristjani sploh niso prišli na sestanek, republikanci in liberalci so rekli, da nasprotujejo Vizzinijevemu osnutku, socialisti pa naj bi imeli (nič čudnega) dvojna stališča. Vizzinija, ki je socialdemokrat, naj bi kritiziral celo njegov strankarski tovariš Scovaccicchi iz Vidma.

Skupni imenovalec pa je znan: Slovincem priznavamo preveč, celo dvojzičnost tam, kjer jo že imajo, da o obstoju Slovencev v Benečiji sploh ni govora itd. PRI, PLI in PSDI torej nočejo zaščitnega zakona, niti Vizzinijevga, ki je za nas, Slovence, naravnost krivičen in tako skop, da ga res ne moremo sprejeti.

Krščanska demokracija se očitno skriva za «alibijem» republikancev in liberalcev, dveh majčkenih strank, ki v tem trenutku zastopata stališča tržaških in goriških nacionalistov, v upanju, da bosta iztržili peščico glasov več.

Iz Vizzinijevga osnutka torej ne bo nič, kot kaže, sicer pa je bil tisti osnutek nekakšen pankrt, ki ga res nihče ni maral, prej zgolj «ballon d'essai» in slepilo za naivneže.

Vendar je sedaj tembolj aktualna druga pot parlamentarnega usklajevanja obstoječih zakonskih predlogov posameznih strank.

Dejansko drži trditev liberalnega predstavnika, da zaščita Slovencev ni v vladnem programu. Je pa v mednarodnih sporazumih in v ustavi, kar pomeni, da je to stvar celotne italijanske demokracije, vseh sil, ki so navdihnile ustavo. Tu naj se izkaže, kje je politična volja resničnega soočanja s problemi naše manjšine.

Konferenca o manjšinah in občilih bo na Sardiniji

Kdo se boji srečanja v Trstu?

Tako, torej. Srečanje o manjšinah in občilih bo prihodnje pomlad, toda ne v Trstu, pač pa na Sardiniji. Ne moti nas ta lepi, revni in ponosni otok, niti njegovi ljudje, ki se po svoje prav tako borijo za samostojnost in upoštevanje lastne kulturne ter jezikovne istovetnosti. Moti nas, da smo bili ponovno izigrani. Očitno je kdo, ki ne mara, da bi se v Trstu ponovila manjšinska konferenca, kot je bila pred desetimi leti mednarodna konferenca o narodnih manjšinah.

Glavno odgovornost za to, kar se je zgodilo, nosi demokrščanski evropski poslanec Alfeo Mizzau, vendar bi mu storili krivico, če bi ga proglašali za edinega krivca. Morda pa je prav to, kar hoče kdo, ki je doslej delal v senci.

Pojdimo, torej, po vrsti. Za srečanje o manjšinah in občilih se je odločila evropska komisija (torej evropska vlada) na pismen predlog evropskega poslanca tov. Rossettija, ki je takoj tudi predlagal, naj bi bila slovenska manjšina

nosilec tega srečanja, slednje pa naj bi potekalo v Trstu. Z njim so se od vsega zečetka strinjali vsi. Prišlo je tudi do prvih pripravljanih sestankov v Trstu, rečeno je bilo, naj bo za Slovence glavni organizator SLORI, ki ima tudi potrebne izkušnje.

Očitno je misel, da bi pomladi 1986 bila v Trstu nova manjšinska konferenca, kalila sen marsikomu. Oglasil se je Mizzau (KD) in predlagal kot sedež Videm, nato «španovijo». V resnici mu je šlo samo za to, da bi zmešal štrane in dosege, kar se je zgodilo: odložitev konference na Sardinijo.

Tu je očitno manj nevarna. Kot je sam povedal «Piccolu», ni maral, da bi Slovenci odigrali prvo vlogo, češ da so «najbolj zaščitena manjšina v Evropi». Glej, glej, od kod se je ta stavek vzela... Ali Mizzau, ki je svoj čas bil deželni odbornik za kulturo, sploh ve za Južne Tirolce? Mar mislite, da je res prepričan, da smo Slovenci bolj zaščiteni kot oni? In

še posebej Benečani, katere najboljše pozna, saj jih je do zadnjega pomagal zatirati?

Pustimo to. Važno je, da se je nenedoma ustvarilo neko dotlej neobstoječe soglasje ob predlogu srečanja na Sardiniji. Zanima nas, ali so se nas hoteli znebiti tudi v Biasuttijevi deželni vladi ki bi bila morala imeti v zadevi pomembno besedo. Kaj pravijo socialisti, ki v njej sodelujejo? In socialisti v manjšinski organizaciji Confemili, ki je soorganizator srečanja?

Vse se zdi sedaj nekam čudno, kot če bi se v resnici mnogi oddahnili, češ «Trsta ne bomo vznemirjali».

Vedeti moramo, da nam trda prede, če se nekateri boje vznemirjati prikazni šovinizma v Trstu s tako konferenco o manjšinah in občilih. Kdo se boji, da bi bil naprimer «Piccolo» na zatožni klopi?

Jože Smole v Trstu: novi devizni zakoni za razvoj sodelovanja

Prejšnji teden je bil Jože Smole, predsednik komisije za mednarodne stike in član predsedstva Zvere komunistov Slovenije gost deželnega vodstva KPI v

Jože Smole

Trstu. Na tiskovni konferenci je spregovoril o sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo, s posebnim ozirom na osimskih sporazumih in novih zakonih, ki jih je jugoslovanska skupščina volila ravno na dan razgovora.

Novi zakoni zadevajo predvsem devizno politiko, enega od osnovnih problemov jugoslovanskega gospodarstva. Dosedanja ureditve je namreč predstavljala veliko omejitev motivacije za izvoz predvsem na trge s konvertibilno valuto. Veliko težav je izhajalo tudi iz administrativnega urejanja deviznih sredstev. Delikatnost teme je njeno rešitev dolgo zavirala, pri razpravi je prišlo do številnih tudi ostrih polemik, kar pa je, po besedah tovariša Smoleta, pomenilo korak naprej v demokratizaciji samega jugoslovanskega zakonodajnega sistema, saj so prvotne predloge na podlagi popravkov, ki so jih predlagale posamezne republike in pokrajine, skoraj v celoti spremenili. Soglasje je bilo torej doseženo z dolgim enakopravnim dogovarjanjem. Izglasovanje je v takšnih pogojih le še formalni akt.

S temi zakoni, ki so usmerjeni kot rečeno predvsem v spodbujanje izvoza, se veže količino uvoza s količino izvoza, ujava nova disciplina deviznih sredstev

z opredelitvijo dela, ki naj krije splošne potrebe federacije in dela, namenjena uvozu tehnologije. Ta določila so nujna, saj jugoslovanska družba ne more sprejeti načela, da z deviznimi sredstvi razpolagajo samo tista podjetja, ki z izvozom devize pridobivajo, saj za nakup tehnologije potrebujejo devize tudi druge gospodarske in negospodarske enote. Dokončno je urejen tudi notranji trg, kjer je sedaj dinar edina plačilna valuta, saj so doslej nekateri s prodajo deviz po ceni, ki je znatno višja od tržne, živeli od gole špekulacije. Važna novost je tudi ta, da se sredstev ne bo več delilo po republikah, ampak jih bodo upravljale komercialne banke pod nadzorstvom Narodne banke, kar bo prispevalo k poenotenju jugoslovanskega tržišča in omogočilo večje naložbe v manj razvitih področjih. Predstavniki vseh republik se namreč strinjajo, da je

**Narodna in študijska
knjižnica**

*Želi svojim obiskovalcem
srečno novo leto 1986*

nesmiselno graditi nove proizvodne enote v republikah, kot je Slovenija, kjer se mora uvažati tako delovno silo kot surovine.

Na vprašanja novinarjev v zvezi s posledicami na sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo in posebej na maloobmejni promet, je Smole potrdil, da bodo nove norme lahko le izboljšale tovrstne stike, saj pristopajo k reševanju gospodarskih težav ne več preko kakih omejitev, kot je bil na primer depozit, ki danes nikakor ni več možen, ampak edino preko neposredne stimulacije izvoza ki obenem pomeni tudi stimulacijo uvoza.

Gospodarski del osimskih sporazumov je za sodelovanje med državama bila dobra prilika, ki je strani nista dovolj izrabili iz različnih, vsem dobro znanih, razlogov. Zato Jugoslavija sledi z zanimanjem predlogu KPI za gospodarski razvoj obmejnega področja in vsem drugim pobudam v tej smeri. Druga boleča točka je realizacija avtocestne povezave z Gorico in Trstom, za katero ponovno zelo živahno iščejo finančno kritje. Govora je bilo tudi o sodelovanju Jugoslavije z EGS, predvsem v znanstveno-tehnoloških projektih kot je Eureka. Po dolgih razpravah in polemikah je v SFRJ prevladalo stališče, da ni pravih razlogov za to, da Jugoslavija ne bi sodelovala pri njem, istočasno se pa v državah EGS pojavljajo vse močnejši zadržki proti njeni prisotnosti. Tudi podjetja s skupnim vlaganjem bodo odsej bolj motivirana, saj je predvidena večja možnost izvoza profita v devizah.

Tatjana Čuk

Odprto pismo žena vladi in parlamentu

Finančni zakon 1986 ne pomaga pri reševanju finančnih problemov države in je socialno nepravilčen.

Še enkrat se vlada noče soočiti s praviimi rešitvami državne zadolžitve, to je s politiko, ki bi potrebna sredstva iskala tudi preko pravične davčne reforme in doslednega usmerjanja gospodarskega razvoja. Ukrep nepravilno prizadene odvisne delavce, najšibkejše družbene sloje, osnovne državljske pravice, kot so zdravstvo, vzgoja in možnosti za dosego boljših življenjskih pogojev s pomočjo krajevnih uprav.

Finančni zakon posebej prizadene pravico žena do dela, do enakega dostojanstva, do materinstva in torej realne interese države.

ZAHTEVAMO, DA SE IZ FINANČNEGA ZAKONA ČRTAJO:

- norme, ki prizadenejo družbeno vrednost materinstva s tem, da morajo zaposlene žene prispevati 8,85% socialnih dajatev na doklado za materinstvo (čl. 23), in ž neupravičenimi poviški na ticket tudi za tiste sanitarne usluge, ki zadevajo kontracepcijo, materinstvo, in porodništvo (členi 27, 28 in 29);

- norme, ki s semestralizacijo premične lestvice (čl. 21) še poslabšajo pogoje, v katerih živi nad 7 milijonov upokojenk z minimalno ali socialno pokojnino;

PREDLAGAMO:

- da se spremenijo norme, s katerimi se uvajajo absurdni poviški šolskih in univerzitetnih davščin (Tab. E) in ki objektivno prizadenejo tudi izobrazbeno

raven žena;

- da se ukinejo norme o družinski dokladi (Tab. F), ki predvidevajo odpravo doklade za prvega otroka in starše, ter da se z organskim zakonskim osnutkom uredijo vsa vprašanja, povezana s finančnim stanjem družin, bodisi dohodkov kot davčnih odtegljajev;

- da se spremenijo norme, ki krajevnim upravam znižujejo finančna sredstva in s tem omejujejo njih možnosti zaposlovanja in reorganizacije osebja, prizadenejo delovne zmogljivosti in samo funkcioniranje uprav, kar ima kot posledico, da se morajo občani v vse večji meri ponovno obračati na tržišče in privatne ustanove, da lahko zadostijo širokim potrebam po socialnih uslugah;

PREDLAGAMO NADALJE:

- znižanje stroška za vojsko za 1.500 milijard, ki naj se namenijo krajevnim upravam za socialne potrebe, za izboljšanje uslug doraščajočim, materinstvu in ostarelim, posebno še na jugu države;
- nakazilo 50 milijard za finansiranje pozitivnih programov in pobud za zaposlovanje žena, da se premosti vsako obliko diskriminacije in uveljavi enakopravnost.

To peticijo, ki jo je podpisalo 250 tisoč žena, je izročila predsednikoma senata in poslanske zbornice delegacija komunističnih žena, ki jo je vodila odgovorna za ženska vprašanja pri osrednjem vodstvu KPI, Lala Trupia, dan pred veliko manifestacijo žena v Rimu proti finančnemu zakonu.

December, mesec praznikov. Začelo se je z Miklavžem (na sliki prireditve openskega društva Tabor) in končalo se bo januarja. Z darili, ki so nam jih pripravili vlada, Total in podobni, verjetno ne bodo med najlepšimi.

DAROVI IN PRISPEVKI

V počastitev spomina Mihele Vremec darujeta Stanka in Ivanka Hrovatin z Opčin L. 50.000 v sklad Dela.

V počastitev spomina nepozabnega Giuliana Košute darujeta mama in žena L. 60.000 za Zvezo upokojenecv SPI-CGIL Vzhodni Kras.

Ob poravnavi naročnine prispevajo Alojz in Mara Škerk in Trnovce 5 L. 14.000 ter Caharija Ivanček iz Nabrežine center L. 4.000 v sklad Dela.

V sklad Dela prispevata tovariša Caharija Stanko, Nabrežina center 180, L. 10.000, in Gruden Leopold, Nabrežina center 115, L. 10.000

Ob poravnavi naročnine prispeva tovariš Batič Vilko iz Lonjerja L. 4.000 v sklad Dela.

Dvojezična predšolska vzgoja v Benečiji

Tretji večer benečanskih kulturnih dnevov v Špetru Slovenov je bil posvečen dvojezični predšolski vzgoji in je izhajal iz konkretne prakse dvojezičnega predšolskega vzgojnega središča v tej občini, ki ga že drugo leto obiskuje lepa skupina beneških otrok.

Tudi nje je obiskal Miklavž. Lahko tudi povemo, da se je pod košato belo brado skrival znan beneški kulturni delavec in pesnik, ki je malčke temeljito izprašal, hotel izvedeti, katere pesmice znajo, prisluhnil blagozveneči beneški govoricici in se najbrž tudi ganil ob spoznanju, da je vendarle našla pot skozi šolska vrata, pa čeprav v zasebni obliki, brez državnega priznanja, toda kljub temu naravnost v srčka teh najmlajših.

Malčki v špetrskem predšolskem vzgojnem središču delajo z dvema učiteljicama. Ena govori slovensko in domače narečje, druga pa italijansko. Pedagoški eksperiment pa prizadeto spremlja in usmerja videmska vseučiliška profesorica Silvana Schiavi Fachin, ki je bila na kulturnih dnevih vsekakor glavna predavateljica. Z grafikoni, diapozitivami, predvsem pa s živo besedo je prisotnim prikazala razsežnost tega eksperimenta in probleme, s katerimi so se vzgojitelji srečali, upoštevajoč v kolikšni meri je bilo spodrinjeno primarno znanje domače slovenske govornice. Dogaja se celo, da se ta, domača govornica, ponovno vzbuja v družinah potem, ko jo zanesejo vanje ti otroci. Seveda je treba pri tem podčrtati, da so starši in sorodniki teh otrok že motivirani, saj bi se drugače ne odločili za dvojezično vzgojo svojih malčkov.

Silvana Schiavi je poudarila predvsem misel o pomenu dvojezične predšolske vzgoje, kajti samo ta nudi možnost, da bodo tudi odrasli poznali oba jezika: domačo slovensko govornico v standardni in narečni obliki, kakor tudi italijanski uradni jezik, ki se uporablja v pomembnejših družbenih in gospodarskih odnosih.

Profesorica Schiavi Fachin je zatem razčlenila enotno delovno hipotezo, na kateri so učiteljice v dvojezičnem predšolskem središču v Špetru zgradile celoletni vzgojni proces. Ta enota je gozd, ki je otrokom poznan kot živa stvarnost, v kateri prebivajo živali, ptiče, kjer črpa-mo sadje in les, obenem pa je pravljичni prostor, v katerem se razvija otrokova domišljija in sposobnost podoživljanja bolj zapletenih procesov, kot naprimer poslušanje glasbe.

Vendar je glasbeni vzgoji posvečen prihodnji beneški kulturni večer.

Prva predavateljica pa je bila ljubljanska profesorica Inka Štrukelj. Govorila je o družbeni razsežnosti dvojezič-

nosti in prikazala rezultate poglobljene raziskave o jezikovnem izražanju prebivalcev v Sloveniji, na Koroškem, v Istri in na Primorskem ter v Benečiji.

Predvsem je Inka Štrukelj povsem naravno poudarila, da se vsak Slovenec, naj živi v Ljubljani ali v Benečiji, najprej nauči nekega narečja in šele pozneje, v šoli, knjižnega jezika. Tudi v življenju govorimo najraje v narečjih ali nekakšni «kompromisni» slovenščini. Na narodnostno mešanih področjih pa doslej ne moremo govoriti o enakopravni dvojezičnosti, pač pa o družbeni pogodjenosti rabe jezika. Eden izmed dveh je-

zikov, praviloma je to jezik dominantne večine, je namreč izrazno sredstvo družbeno gospodarskih odnosov, uradnih forumov in torej jezik oblasti. Drugi, praviloma manjšinski jezik, pa se uporablja predvsem v družinskem krogu in v šolskih strukturah manjšine, če obstajajo.

Zaključek profesorice Inke Štrukelj je bil kar se da preprost: manjšinski jezik je obsojen na izginotje, če ne bo primer-no zaščiten in predvsem, če mu ne bo priznana javna in torej institucionalna vloga.

st.s.

2. decembra je Slovensko stalno gledališče proslavljalo 40-letnico ustanovitve. Na sliki vidimo prizor nedeljske slavnostne prireditve.

Srečno in uspešno novo leto
želi vsem članom, sodelavcem in prijateljem
Slovenski raziskovalni inštitut

Tudi Tržaški oklet slavi letos obletnico ustanovitve. 15-letni trud in uspehe bo proslavljal v torek 17. decembra ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu.

Obnova predkongresnih tez KPI

Minuli teden je zasedal plenum CK in CKK KPI, ki je po obsežnem poročilu tov. Alessandra Natte osvojil projekt tez za aprilski 17. vsedrjavni kongres Komunistične partije Italije. Osnutek objavljamo v obsežnem izvlečku, ki nima značaj uradnega dokumenta, pač pa predstavlja pripomoček za razpravo v naših sekcijah.

V uvodu je rečeno, da želi kongres KPI prispevati k novi politični fazi, ki naj privede do sanacijskega obnovitvenega programa in torej k demokratični alternativi. KPI mora biti čedalje bolj pripravljena odigrati vlogo temeljne vladne sile in v tem okviru mora prenoviti svoj odnos do družbene stvarnosti in notranjo demokracijo v sami partiji.

Končni cilj KPI je izgradnja socializma, zato čuti potrebo, da definira, kaj pomeni socializem komunistom v Italiji. Čeprav se kritično soočajo z lastno preteklostjo, potrjujejo vrednost izhodiščnega vira, komunističnega manifesta iz leta 1848, ki je opredelil cilj razrednega boja, ki se izniči v družbi «združenja delovnih ljudi, kjer je svobodni razvoj posameznika pogoj svobodnega razvoja vseh». V tej perspektivi so torej osvojene tudi dediščine demokratičnih in liberalnih revolucij, saj proces osvobajanja razreda presega svoje ozke okvire in zajema celotno skupnost, ki naj uresniči svoje interese v pravični in samoupravni družbeni obliki.

Če primerjamo te cilje s stvarnostjo, ugotavljamo, da razviti kapitalistični svet doživlja pomembno tehnološko revolucijo, ki na stežaj odpira ogromne možnosti osvobajanja človeškega dela. Od tod tudi nuja spremembe sedanjih razlikovanj in tehničnih oblik delitve dela, kakor tudi spremembe nekaterih ozkih oblik upravljanja. Vendar bi se motali, če bi mislili, da bo do osvoboditve delovnih energij prišlo spontano, samo od sebe, na družbeni ravni. Nasprotno, priča smo konzervativni ofenzivi, ki skuša odpraviti socialne dosežke in pogoje priborjene enakopravnosti. Zato je potrebna politična sprememba, ki naj uveljavi vse oblike osvobajanja in emancipacije. Potrebno je reformistično vodstvo države, ki naj nadzoruje razvojne procese in posega v proces akumulacije kapitalov ter se tako loti ključnega vprašanja odpravljanja množične brezposelnosti.

Potrebna je bolj elastična vizija socializma kot vzporednega zgodovinskega procesa in gibanja. KPI se ne zavzema za podržavljenje gospodarstva in plansko upravljanje. Za KPI so bistveni procesi demokratizacije in podružbljanja ekonomije. Posegi na področju akumulacije kapitala naj usmerjajo razvoj v

pogojih obstoja zasebne pobude, javnih podjetij in široke mreže združnih in samoupravnih oblik dela.

Proces premoščanja razvitega kapitalizma si ni več mogoče predstavljati na travmatičen (nasilen) način, pač pa kot splet procesov, v katerem določeni načini proizvodnje in družbenega življenja prevladujejo nad drugimi v pogojih temeljne svobode in demokracije ter široke pravice javnosti do informiranja. Zgodovina je že spremenila kapitalizem, vendar so se spremenila tudi pojmovanja socializma in komunizma. Zato si ni več mogoče predstavljati prehajanja v socializem izkoriščajoč mednarodne konflikte, pač pa je mir pogoj za vsako obliko razvoja, ki naj postavlja v ospredje odnos človeka do prirode. Internacionalizem nima več zgolj razrednega predznaka, pač pa ima svetovne razsežnosti gibanja za osvobajanje narodov in ljudstev.

Zato postavlja KPI v ospredje problem miru, ki si ga ne moremo predstavljati zgolj kot posledico ravnotežja med velesilama, pač pa morajo v tem procesu odigrati pomembno vlogo Evropa, Kitajska in neuvrščene države. Pogoj za začetek razoroževalnega procesa je vsekakor odklonilen odnos do militarizacije vesolja.

Potrebno je tudi premostiti kričeča protislovja med Severom in Jugom našega planeta. Ne zadostuje pošiljanje pomoči, tretjemu svetu je treba omogočiti samostojen razvoj, ki ne more temeljiti ne na mehaničnem prenašanju kapitalističnega modela, niti s strogim upravnim planiranjem. Potrebno je, da si te dežele dajo svoj izviren in samostojen razvojni model, ki naj teži k popolni osamosvojitvi.

KPI pripisuje velik pomen vprašanju zaščite prirode, ki so postala že izredne in izjemne razsežnosti. Zato namerava sprožiti nujne pobude v Evropi in Sredozemlju.

Velik revolucionarni in epohalni pomen ima žensko gibanje za enakopravnost, ki skuša premostiti stare in nove oblike zatiranja. Na Zahodu smo priča konzervativni ofenzivi proti osvobajanju ženske, kar prihaja do izraza v rastočih protislovjih med žensko zavestjo in stvarnimi perspektivami v družbi. KPI je za uveljavljanje ženske, ki želi sama opredeliti svojo spolnost, materinstvo, družinsko in družbeno vlogo.

Komunisti ne soglašajo s trditvijo, da je posledica tehnološke revolucije neizbežna množična brezposelnost. Nasprotno, razvojni model naj teži k polni zaposlitvi. Potrebno je poseči in spremeniti kapitalistično podrejanje tehnologije večjim profitom in jih preusmeriti v

splošno korist.

Sodobna družba sloni na razširjeni mreži kulturnih in drugih informacij, ki so sedaj osredotočene v ožjih krogih. Vendar je razširjena informacija in kultura pogoj demokracije. Zato moramo težiti k pluralizmu in samostojnosti informacijskih mrež. To je vsekakor vprašanje novih kakovosti ustavnih svoboščin.

Konzervativna ofenziva na Zahodu terja večjo enotnost obnovljene leveice. Nova desnica skuša nadzorovati proces gospodarskih sprememb ob šibkem delavskem gibanju, kateremu jemlje pridobljene socialne pravice. To spremlja z idejno ofenzivo proti načelom družbene enakopravnosti in s poudarjanjem pretiranega individualizma.

KPI je za Evropo, kjer delujejo pomembne energije, toda trpi zaradi velike brezposelnosti in ni dovolj močna, da bi lahko sodelovala na razorožitvenih pogajanjih. Reaganova politika je bila večkrat usmerjena proti Evropi, ki pa ni reagirala. Zato se v levici utrjuje prepričanje, da je ob spoštovanju obstoječih zavezništav treba uveljaviti spoznanje, da interesi ZDA in Evrope ne sovpadajo vedno in povsod in da je potrebno utemeljiti evro-ameriško prijateljstvo brez vsakega podrejanja, na enakopravni ravni. KPI se zato bori za reformo evropskih struktur, da bo imel evropski parlament več glasu.

KPI se celovito prišteva k evropski levici, v kateri sodeluje z lastno zgodovinsko istovetnostjo, z dokazano samostojnostjo, s trdno izbiro socializma kot polnega razvoja demokracije. Evropska levica je doživela tudi krize, vendar razvija velike potenciale. Seveda spadajo v okvir evropske leveice tudi razna pacifistična, ekološka gibanja, kakor tudi kristjani in katoličani. KPI se bo še naprej zavzemala za večjo enotnost med komunistično in socialistično strujo v delavskem gibanju, za premostitev zgodovinskih ločitev.

Evropska izbira KPI seveda ne omejuje solidarnosti z naprednimi in osvobodilnimi gibanji vsega sveta. KPI bo še naprej podpirala osvobodilna gibanja v Latinski Ameriki, Afriki in Aziji.

Oktobrska revolucija, odnos do ZDA

KPI potrjuje velik zgodovinski pomen oktobrske revolucije, odločilno težo ZSSR pri porazu nacifašizma, kakor tudi pomen dejstva, da se je tretjina človeštva odločila za nekapitalistične razvojne poti. Kljub temu pa KPI potrjuje oceno 16. kongresa o omejenosti družb, ki so nastale na teh izkušnjah. Zato te dežele nikakor ne morejo biti zgled za

druge družbe, tem manj za dežele z demokracijskim ustrojem. KPI zato obnavlja upanje, da bo v teh deželah prišlo do globokih reform. Prepričani smo, da reforme gospodarskega sistema ne zadostujejo in jih ni mogoče ločiti od spodbujanja demokracije, človeških svoboščin, političnega sodelovanja in ljudskih iniciativ.

Kot smo objektivno ocenjevali obojestransko odgovornosti za mednarodno napetost, tako tudi sedaj pozitivno ocenjujemo politične in diplomatske pobude novega sovjetskega vodstva, novo usmeritev kitajske zunanje politike. Kakor se borimo za večjo samostojnost Zahodne Evrope, tako menimo, da je ta potrebna tudi za ostale vzhodnoevropske dežele.

Komunisti v Italiji ne goje protiameriških čustev. Cenijo demokracijsko izročila tega ljudstva in se zavedajo teže, ki jo ima v mednarodnih odnosih. Zato KPI išče dialog z naprednimi silami ZDA. Kritizirati sedanje ameriško vodstvo torej ne pomeni spodbujati antiameriških čustev, pač pa uveljavljati enakopravnost med zavezniki.

KPI je povsem samostojna, ne pripada mednarodnim gibanjem, pač pa sodeluje z vsemi silami, ki imajo njej sorodne cilje. Novi internacionalizem torej pomeni odnose s socialisti, laburisti, socialdemokrati, narodnimi in naprednimi gibanji, laičnimi demokrati in silami, ki se navdihujejo pri krščanstvu.

Nujnost nove poti v italijanski družbi

Delavsko gibanje ne sme ostati ob strani v procesu posodabljanja italijanskega gospodarstva, niti ne more biti podrejeno tehnološkim spremembam.

Najbolj značilni pojavi so v Italiji, poleg brezposelnosti, skrčenje industrijske proizvodnje brez vzporednega razvoja terciarnih dejavnosti, razširjena podjetnost «na črno» in veliki pojavi «kriminalne podjetnosti», kot sta mafija in kamora. Prišlo je do globokih sprememb razrednega značaja, saj pada vpliv delavstva, raste pa vpliv in vloga tehnikov in samostojnih delavcev. Kljub temu se širijo škarje med Severom in Jugom.

Gospodarski in politični programi petstrankarskih vlad so propadli, saj krčenje kupne moči delovne sile ni spodbudilo gospodarskega razvoja. Tega utešujeta proračunski deficit in zadolženost na tujem. Bogastvo ni več posledica investicij, pač pa finančne rente. Produktivski temelji so se skrčili. Bodočim generacijam grozi splošna brezposelnost.

Demokracijska alternativa pomeni torej tudi prilagoditi proizvodno strukturo politiki polnega zaposlovanja, torej širjenje tehnološkega razvoja na celotno proizvodno mrežo in ne samo na njen najrazvitejši del. To pa terja globoko reformo države, šolstva in javne uprave.

KPI in sedanja vlada

Komunisti niso prejudicialno nasprotovali socialističnemu predsedstvu vlade, vendar ugotavljajo, da je v zadnjih dveh letih samo širilo ločevanja na levi in dajalo duška demokrščanski oblastiželjnosti, kot dokazuje primer velikih mest in razbitja naprednih občinskih uprav.

Kljub nasprotjem pa je KPI pozitivno ocenila zadržanje socialističnega predsedstva vlade v posamičnih primerih, kot je bila ugrabitev potniške ladje «Achille Lauro».

Petstrankarska večina nima skupnega programa, niti strategije. Ni ji uspelo osamiti KPI. Spori v petstrankarski večini pa še ne pomenijo avtomatične zmage alternative. Potreben je političen boj, ki naj postavi v ospredje programska vprašanja. Potrebno je, da se demokracija v Italiji izpopolni in pride do izmeničnosti večin in vlad. Spričo globokih družbenih in gospodarskih sprememb, ki jih prinaša tehnološka revolucija, je potrebna trdna in prestižna vlada, sposobna odločati in izbirati med različnimi možnimi odgovori na vprašanja demokracije, gospodarske smeri, zaposlovanja in odnosa do okolja.

Za to je potrebna večja enotnost leve in vseh naprednih sil. Komunisti stoji torej pred problemom, kako okoli temeljnih programskih izbir zediniti novo družbeno fronto, ki naj poveže najšibkejše sloje družbe z delom močnejših, da v usmerjanju tržnega sistema spravi celotni proizvodni sistem na pot obnavljanja, zadoščanju višjih ciljev, kjer hodita vstric blagostanje in večja pravičnost.

Novo reformatorsko zavezništvo naj temelji na jasnem programu (in o tem govori poseben dokument, priložen Tezam). Nosilna stebra programa naj bosta zunanja politika miru ter sistemske obnove. To pa pomeni predvsem omogočiti politiko zaposlovanja, urejanja in načrtovanja dohodkov, tehnološke, gospodarske in politične integracije Evrope. To še pomeni ustavne spremembe, spremembo struktur, reformo družbenoskrbne države, kakovostni skok v izobraževanju in poklicnem usposabljanju in znanstveni raziskavi, zasuk v južni politiki, izkanje izvornih oblik gospodarske demokracije.

Taka obnovitvena napredna fronta ne more biti zgolj šeštevke političnih strank, pač pa je treba razumeti gibanja in procese, ki jih porajajo različni interesi v družbi. Potrebno je torej zavezništvo za razvoj in delo, v katerem naj sodelujejo odvisni delavci, srednji neodvisni produktivni in storitveni sloji ter odrinjeni deli družbe, kot so nezaposlena mladina in ženske. Vsi ti se lahko povežejo s silami podjetniške buržoazije.

Potrebna je nova enotnost delovnih ljudi, novo zavezništvo «dela in znanja»,

da bodo delavci, tehniki, izobraženci imeli vodilno vlogo. Potrebna je tesna enotnost odvisnega in samostojnega dela.

V takem obnovitvenem procesu morajo imeti glavno besedo mladi ljudje, ki na svoji koži prenašajo protislovja italijanske družbe in njihove posledice v bodočnosti. Na plan je stopilo novo pokolenje, ki nastopa s svojo samostojnostjo in zahtevami. KPI jih podpira.

Žensko vprašanje se postavlja drugače kot v prejšnjem desetletju, saj se je skrčila gmotna osnova boja za enakopravnost. Med KPI in ženskim gibanjem vladajo odnosi vzajemne samostojnosti in soočanja.

V Italiji se razvijajo ekološka gibanja, združenja in prostovoljci, kar bogati demokracijo in prinaša na površje nove potrebe. Njihova samostojnost ni v nasprotju z iskanjem političnega izhoda pri zadoščanju njihovih potreb.

V družbi delujejo tudi katoliški in krščanski tokovi, katerih cilji so uresničljivi samo v politiki alternative. Pomembna je tudi vloga Cerkve v bojih za delo, proti mafiji in kamori, proti mamilom.

V Italiji vlada sindikalni pluralizem, ki ga KPI spoštuje kot trajno vrednoto, kot spoštuje sindikalno samostojnost. Zato tudi ne misli na «alternativni sindikat». Vendar mislimo, da se sindikalno gibanje mora soočati s problemom izpopolnjevanja demokracije. Enotnost delavskega gibanja v sindikatih je torej pogoj za demokracijsko in družbeno napredno delo.

Težave, ki jih sedaj preživljajo sindikati, so predvsem posledica globokih sprememb v gospodarstvu in družbi, kakor tudi ofenzive konzervativnih sil. Prišlo je do protislovja med strategijo sindikata, ki se bori za zaposlitev in predstavniško vlogo interesov prizadetih v tehnoloških in drugih spremembah na centralistični, skorajda zakonodajni ravni. To še ne pomeni, da komunisti oporekajo vlogi sindikata kot subjekta ekonomske politike. Potrebna je široka demokratizacija, ki naj predvideva tudi delavske referendume.

Pogoji demokracijske alternative

Demokracijska alternativa potrebuje soočanje vseh energij, ki delujejo v državi. Zato KPI predlaga «programsko konvencijo».

Alternativo moramo graditi upoštevajoč krizo petstrankarske vladne večine. Ne zadostuje navajanje nove vladne formule: potrebna je obnova idej na levi, kakor tudi sposobnost združiti okoli tega predloga družbene sile. To ni torej samo naloga strank, pač pa osebnosti, gibanj in organiziranih stvarnosti leve. To je proces, ki naj spremeni razmerje sil, pomakne bolj na levo PSI ter druge laične in katoliške sile, da bo možna al-

ternativna vlada.

Zato je potreben nov odnos do PSI, čeprav KPI ne izključuje širšega soočanja v zvezi s temeljnimi problemi Italije, ne glede na prisotnost v vladi ali opoziciji.

Široka soglasja med demokratičnimi silami so možna že v okviru sedanje zakonodajne dobe, ko je nujna premostitev sedanje petstrankarske formule. Potrebno je ugotoviti, katera so najbolj pereča vprašanja italijanske družbe in se jih lotiti z oblikovanjem programskih vlad. Take vlade naj bi uresničile tudi sistemske reforme in pripomogle k širši demokratizaciji družbe in političnega sistema, da bodo odtlej možne izmenične vlade. Zato menimo, da programska vlada predstavlja vmesno stopnjo na poti uresničevanja demokratične alternative.

Komunisti ne oporekajo socialistom pravice, da razširijo svojo volilno osnovo, vendar tega niso storili v škodo KD, ko je bila šibka. Prej so skušali ustvariti zase oblastvene temelje. Z razbitjem rdečih uprav je PSI postala še bolj podrejena sedanjemu sistemu vladanja. Te-

ga se sedaj začenjajo v socialističnih vrstah zavedati, govori se o večji samostojnosti stranke. KPI želi prispevati k temu, da se poveča enotnost leveice in premosti ozkost petstrankarske koalicije.

KPI ugotavlja tudi, da se je povečala nevarnost nove podrejenosti laičnih in demokratičnih strank krščanski demokraciji. Posebno republikancev, ki zagovarjajo sedaj izrazito konzervativna stališča in poglede.

Ni v korist demokracije, da se KD pomika na desno. Sedaj skuša obnoviti centristično politiko, ki bi izigrala socialiste. Obenem skuša s klientelizmom pokrivati v bistvu neoliberalistično gospodarsko in družbeno politiko. Zapira se soočenju s KPI, ki bi koristilo tudi njeni notranji dialektiki.

KPI poudarja, da alternativa nima laičnega predznaka, tudi zato, ker v njej sodelujejo napredne katoliške sile. Res pa je, da se v družbi pojavljajo integralistične težnje, ki prihajajo do izraza tudi v pokoncilski cerkvi sedanjih dni. Vendar bi se motili, če bi zaradi tega novega integralizma prekinili ali zmanjšali zanimanje komunistov za dialog s kato-

ličani.

Obnova partije

Če hoče prenoviti politiko, mora KPI obnoviti tudi sama sede. V italijanski družbi smo priča novemu nezaupanju do strank. Zmaga alternative je torej pogojena tudi z reformo samih strank in ne samo volilnega sistema. KPI je v minulnem desetletju ohranila volilno bazo in članstvo, vendar ne skriva negativnih pojavov. Obnova KPI zahteva predvsem njen neposreden odnos do družbe.

KPI je laična programska stranka, ki jo podpira močna idejna zavest. Partija mora vedeti, kako predstavljati družbene interese, ne da bi se postavila nad te interese ali mislila, da sama poseduje vso resnico.

Zato je potrebna široka demokratizacija, ki naj zagotovi predvsem prozornost odločanja. Demokratični centralizem je v partiji predvsem metoda iskanja enotnosti. Vendar to ne pomeni enotnosti za vsako ceno, pač pa svobodno oblikovanje večin in manjšin ob posameznih problemih.

Razpotja italijanskih komunistov

KAKO PREPREČITI »RAZPRODAJO ZGODOVINSKE DEDIŠČINE«

Komunist

Sedanji položaj v Italijanski komunistični partiji je zelo zahteven in poln polemik, zlasti med vodstvom, to pa je posledica splošne težnje drugih političnih sil v državi, da bi bilo t. i. komunistično vprašanje dokončno rešeno, se pravi, da bi bila IKP potisnjena na obrobje ali pa bi se spremenila v socialdemokratsko stranko

Poleg tega so še tri medsebojno odvisne in zadnji čas pomembne stvari prisilile vodstvo IKP k sklepu, da bo 17. partijski kongres sklican leto dni pred predvidenim rokom.

Predvsem so v Italiji zaradi obče ofenzive desnice na mednarodnem področju in njene obnovljene hladnovojne in protikomunistične propagande opustili tradicionalno navedo sporazumevanja z IKP in prešli v neposredni in odkriti spopad z njo na vseh frontah, tudi tam, kjer je bila IKP pripravljena na kompromise, popuščanje in sporazumevanje.

Nesoglasja v vodstvu

Ta gonja je močno vplivala na družbeno

zavest v državi, s tem pa tudi na družbena in politična gibanja. Zaradi tega je prišlo v položaju, ko so tudi objektivna družbeno-gospodarska gibanja v družbi postajala vse manj ugodna za napredne ideje in akcije (pešanje in drobljenje delavskega razreda, naraščanje nezaposlenosti, prevlada individualistične in porabniške kulture), do pomembnih političnih premikov v škodo IKP. Predvsem je v začetku leta 1984 razpadla sindikalna enotnost, in sicer sta katoliška CISL in socialistična UIL, zato da bi osamili IKP, podprli gospodarske ukrepe nove vlade, medtem ko je postala v CIGL enotnost komunistov in socialistov samo še formalna. Potem je IKP na administrativnih volitvah 12. maja letos izgubila okrog 4 odstotke glasov v primerjavi z evropskimi volitvami junija 1984. Nazadnje je bil letošnjega 9. junija na pobudo IKP izpeljan refe-

rendum, ali naj se razveljavi vladni odlok o zaustavljeni rasti plač, in na tem referendumu je za dekret glasovalo 54 odstotkov volilcev, proti pa 46. Ta izid je psihološko slabo deloval na IKP, čeprav je dejstvo, da je za pobudo komunistov glasovalo 46 odstotkov volilcev, za IKP prej uspeh kot neuspeh. Dolgoročno pa bo imelo za položaj IKP v družbi najtežje posledice to, da je SSI junija in julija letos skoraj v vsej državi razdrlo krajevna zavezništva z IKP in ustanovila krajevne uprave po zgledu vladne petstrankarske koalicije. Tako se je končala ena izmed politično najpomembnejših izkušenj leveice na vsem evropskem zahodu.

To pospešeno in stopnjujoče se zaporedje dogodkov je kot z nekakšnim izbruhom spravilo na dan velika nesoglasja med vodstvom IKP. Nekateri člani vodstva, ki so že dlje časa prepričani, da je treba partijo socialdemokratizirati, so v zadnjih dogodkih videli potrditev svojega prepričanja in dobili so pogum, da so ga javno povedali.

Zakaj predčasni kongres

Pod valom samokritik in »posipanja s pepelom«, ki je grozil, da se bo spremenil v tekmovanje med voditelji IKP, kdo bo ostreje kritiziral lastno stranko, in povzročil zmedo med partijskim članstvom, je gene-

ralni sekretar IKP Natta predlagal, da naj bi sklicali 17. partijski kongres leto dni pred predvidenim rokom. Natta je s tem očitno hotel doseči, da bi se notranja polemika, ki je ni bilo več moči zaustaviti, vsaj deloma umirila in kanalizirala, dobila obliko uradne predkongresne razprave in pritegnila partijsko občinstvo, ki socialdemokratski opciji ni preveč naklonjeno.

Na seji CK 22. in 23. julija so sklenili, da bo 17. partijski kongres spomladi 1986. Na seji so tudi na široko razpravljali o vseh spornih vprašanjih in izkazalo se je, da sta položaja t. i. »zbojševalcev« in »revolucionarjev« zelo vsaksebi.

Temeljno vprašanje, iz katerega izvirajo vsa druga, zadeva samo naravo partije in njene zgodovinske funkcije: ali je IKP »revolucionarna« partija, ki se bojuje za odpravo kapitalizma in graditev socializma, ali partija, ki sprejema temeljne lastnosti obstoječe družbe in jo hoče zboljševati, izpopolnjevati in modernizirati.

Zamisli »zbojševalcev« ...

Zamisel »zbojševalcev« je najbolj zgoščeno izrazil znani intelektualec IKP Salvatore Vecca, rekoč: kadar nekdo, tako kot IKP, priznava predstavniško demokracijo in trg za univerzalni vrednosti, mu ne preostaja nič drugega, kakor da išče možnosti za njuno čim skladnejše delovanje in odpravljanje njenih napak. Problem leveice torej ni »graditev socializma, temveč kapitalizma s človeškim obrazom«. Skratka, gre za »reformiranje družbe, ne za ustvarjanje kakšne druge«.

Na političnem področju se glavna pripomba »zbojševalcev« nanaša na odnose s Socialistično stranko Italije. Priznavajo sicer, da SSI danes ne izvaja reformistične politike in da je postala sužnja neoliberalističnih in konservativnih koncepcij, ki jih narekujejo demokristjani in druge koalicijske stranke v vladi. Vendar pa precejšnjo krivdo za to pripisujejo IKP. Ko bi bila IKP podpirala SSI, namesto da se je z njo ostro spopadala, potem bi bila SSI mogla vladi vsiliti napredne reforme. Zlasti veliko napako je IKP storila, ko je dala pobudo za referendum za razveljavitev vladnega dekreta o zmanjšanju delavskih plač, ker je na tem referendumu doživela neuspeh. Zaradi zaostrenih odnosov s SSI je demokratična alternativa praktično neuresničljiva, partija pa izgublja temeljno strateško opredelitev. Zato je prva naloga IKP, da se zavzame za enotnost leveice in se potruji zboljšati odnose s SSI, pri tem pa naj pusti ob strani razprave o tem, ali je SSI še levičarska stranka ali ne.

Kritika »zbojševalcev« leti nazadnje tudi na samo IKP in odnose v njej. Nič več ne ostajajo pri splošnih pripombah o potrebi demokratizacije kot pred kakšnim letom ali dvema, temveč naravnost zahtevajo, naj se ukine demokratični centralizem in dovoli prosto oblikovanje znotrajpartijskih struj in frakcij.

... in »revolucionarjev«

Skupina »revolucionarjev« v vodstvu IKP ima očitno večino, čeprav je heterogena. Skupno ji je prepričanje, da se IKP ne sme odpovedati svoji komunistični identiteti, še

zlasti pa ne boju za odpravo kapitalizma in graditev socializma. Trditve »zbojševalcev« ta skupina spodbija v glavnem z naslednjimi argumenti.

Vse, kar se dogaja v Italiji, je del gibanj v Evropi in svetu, zanje pa je značilna močna ofenziva nove desnice in neoliberalizma. Zlomiti hoče moč delavskega razreda in levičarskih strank, zato da bi imel kapital proste roke pri izvajanju korenitega prestrukturiranja gospodarstva na temelju nove znanstveno-tehnične revolucije. Nova desnica nastopa z gesli o družbeni neenakosti, dobičku, konkurenci in individualizmu in jih razglašuje za absolutne družbene vrednote. Dejstvo je, da so ideje nove leveice prodrle tudi med levo inteligenco, mladino in napredne stranke ter povzročile med njimi omahovanje in dezorientacijo. Hkrati pa so se nekatere tradicionalne ideje evropske leveice, kot »država blaginje«, do konca kompromitirale, zaradi tega pa je vsa evropska leveica, tako tudi IKP, danes zabredla v obdobje krize in preverjanja.

Vendar pa ta ofenziva desnice in njenega gospodarskega modela ne more biti trajno zdravilo za pereče nacionalne in mednarod-

V ospredju – enotnost leveice

V sedanjem obdobju IKP ne more imeti druge naloge, kakor da na podlagi lastnih vrednostnih opredelitev (družbene enakosti, enakopravnosti, socialne pravičnosti, miru, svobode, neodvisnosti itd.) nastopi s konkretnimi programi za družbeno preobrazbo in nato s potrpežljivim delom med množicami in v političnih institucijah sklepa zaveznitva. V zvezi s tem mora biti glavna skrb namenjena problemu enotnosti leveice in sodelovanju s SSI. Pri tem pa je treba imeti pred očmi dvoje: 1. v nasprotju z ZR Nemčijo, Francijo in Veliko Britanijo, kjer je bila ofenziva neoliberalizma usmerjena proti socialističnim strankam, zato da bi bile pregnane z oblasti, je bila v Italiji socialistična stranka že od začetka glavna nosilka te ofenzive, in sicer je hotela s tem upravičiti svoje sodelovanje v vladi; 2. socialistična stranka je dala jasno vedeti, da je t.i. »uravnovešenje« sil na leviči prvi pogoj za kakršnokoli sodelovanje med SSI in IKS. Kaj naj v takšnem položaju dela IKP in kako naj pripravi SSI, da se bo pridružila

ne probleme. Narobe, ustvarja nova družbena protislovja, med njimi pa so najpomembnejša naslednja tri: med premožnimi in marginaliziranimi družbenimi plastmi v posameznih državah, med človekom in naravo ter Severom in Jugom.

Ali je v takšnih okoliščinah za IKP rešitev, če zavrže svojo komunistično tradicijo in dediščino, se socialdemokratizira in sprejme za vrhunska merila vrednosti – dobiček in količinsko rast? »Revolucionarji« so vsi po vrsti prepričani, da bi kaj takega spremenilo IKP v najslabšo med socialdemokratskimi strankami in da bi ne bilo škodljivo samo zanjo, temveč tudi za vsoto državo.

zamisli o enotnosti leveice – na to vprašanje dosedanje razprave niso dale pravega odgovora.

Generalni sekretar Natta je v referatu na tej seji CK izrazil pripravljenost partije, da izvede »najdrznejšo obnovo, vendar ne da bi nepravilno odpravila in razprodala zgodovinsko dediščino«. Citiral je Berlinguerja, ki je nekoč rekel: »Spodsekati naše korenine v upanju, da bomo tako bolj cveteli, bi bilo samomorilsko dejanje brezumnega.« Sicer pa je bil Nattov referat sprejet z veliko večino glasov, to pa samo po sebi priča, da hoče iti vodstvo na 17. kongres v duhu enotnosti.

Dr. Aleksandar SEKULOVIC

Devetdeseti rojstni dan Dolores Ibarruri

SIMBOL IN MIT DELAVSKE ŠPANIJE

Združenje Italija-ZSSR Dežela Furlanija-Juljska krajina Dnevi sovjetske kulture v Furlaniji-Juljski krajini

TRST

Od 14. do 22. decembra

Na pomorski postaji prodajna razstava sovjetskega obrtništva; V prostorih Nadzorništva za umetnostne dobrine (Soprintendenza Belle Arti), na trgu Libertà 7 razstava letonske grafike; V dvorani Barbacan na istoimenskem trgu fotografska razstava.

14. decembra - ob 20.30

Balet Opere iz Rige v gledališču Verdi

15. decembra - ob 20.h

V centru Dispral pri Domiu večerja z enim najbolj znanih sovjetskih kuharjev, sledi kulturni program.

16. decembra

ob 16.h

Na sedežu Šahovske zveze v ul. Tarabocchia 20 bo šahist Oleg Romaniščin igral istočasno proti 40-im nasprotnikom. Ob 19.h - Tiskovna konferenca.

ob 17.h

V gledališču Prešeren v Boljuncu bo predavala dr. Zindra Ruten

berg, ravnateljica Naravoslovnega muzeja Estonije.

ob 17.h

Na liceju Petrarca, ul. Rossetti 74, razgovor o reformi srednje šole v ZSSR.

17. decembra

ob 10.h

Na Inštitutu za urbanistiko tržaške univerze srečanje z arch. LinnardsomSkuja.

ob 10.30

Konferenca astronavta Jurija Petroviča Artjukina v prostorih znanstvenega liceja Prešeren.

ob 17.15

V dvorani Baroncini, ul. Trento 8, konferenca dr. Margarite Lejkin, ki vodi bolnico v Rigi.

19. decembra - ob 10.30

Srečanje z astronomom na šoli S. Gregorčič v Dolini

20. decembra - ob 20.30

Razgovor z astronomom v kulturnem domu v Ricmanjih

GORICA

16. decembra - ob 17.h

Konferenca astronavta Jurija Petroviča Artjukina v Enoteki v Gradiški

17. decembra - ob 21.h

Nastop baleta iz Rige v Gorici

19. decembra

ob 17.h

Razgovor z astronomom pri Unione della Ginnastica v Gorici

ob 20.30

Nastop baleta iz Rige v Tržiču.

Dolores Ibarruri Gomes, La Pasionaria ali samo Dolores, kot ji pravijo in jo poznajo Španci, slavi v teh dneh svoj devetdeseti rojstni dan. Tega dne se ji bodo spoštljivo priklonili, ji izrekli pozdrave in ji vnovič rekli hvala za vse, kar je s svojim delom, heroizmom in besedami naredila v prid pravice, miru, demokracije ter socializma in napredka v minulih desetletjih, vsi napredno in demokratično opredeljeni ljudje, komunisti, socialisti in številni drugi prebivalci Španije in vsega sveta.

Težko je najti prave besede za takšnega človeka, in za takšno priložnost po vsem tistem, kar so o Dolores doslej zapisali ali izrekli velikani peresa in misli našega časa. Žena, mati, soproga in hči rudarja, revolucionarka, komunistka, voditeljica, izjemna politična intelektualka, navdihovalka rodov, legenda že za svojega življenja, mit in simbol Španije, ki jo je svet bolj občutil s srcem kot z razumom. In še veliko tega. Kot bi že zgolj njeno ime simboliziralo in vsebovalo tako bolečino kot strasti Španije v tem stoletju (dolor - bolečina, pasion - strast).

Izhajala je iz družbenega razreda, ki je bil dolga stoletja obsojen na molk, ter se z vso vnemo vključila v življenje, pri čemer je kmalu tudi na lastni koži občutila globino vseh krivic takratne Španije (štirje otroci so ji umrli zaradi pomanjkanja in lakote) ter se lotila boja za spremembo teh razmer. Z duhovito napisanimi članki, ki jih je sprva objavljala v lokalnih časnikih in se podpisovala kot »Pasionaria«, z imenom, ki je z močjo simbola bliskovito prevzelo Španijo, si je zelo hitro pridobila fascinantnost resničnega mita. Sledilo je njeno tvorno sodelovanje v sindikalnih bojih, predvsem v okviru sindikata rudarjev, pri organiziranju odpora proti krvavi diktaturi ustanoviteljev španske falange Primo de Rivera in predvsem pri ustanovitvi KP Španije, ki ji je ostala vse do današnjega dne neomajno zvesta. Na tej trnovi poti je spoznala zapore, kamor se je večkrat vračala, ter druge represalije, ki pa je niso odvrnile od njene poti pravičnosti, enakosti in človečnosti, od poti socializma.

Burni dogodki, ki so sledili volilni zmagi Ljudske fronte leta 1936, za katero se je ognjevit bojevala s svojimi stoterimi članki in govori, so bili obdobje potrjevanja njene mita. Pasionarinin zgodovinski »No pasaran«, izgovorjen po oboroženi vstaji Francovih generalov, je obšel Španijo in ves svet ter ostal vse do današnjih dni simbol za mnoge narode v njihovem boju za svobodo. Skozi troje herojskih let državljanske vojne je bila duša odpora španskega ljudstva ter mednarodnega boja proti fašizmu, pri čemer je neumorno agitirala in pisala, v premorih med bitkami pa je odhajala v svet ter ga opozarjala na nevarnosti, ki ogrožajo demokracijo, iščeč pomoč in podporo za špansko republiko. Evropa jo je sprejemala, vendar zavoljo strahu, oportunitizma, zaradi razmerja sil ali česa drugega ni izkazala razumevanja, kar se ji je nekaj let po tistem hudo maščevalo.

Ves svet ve za veliko epopejo španskega ljudstva in deset tisočev mladih ljudi z vsega sveta, ki so mu prihiteli pomagat. Ve tudi za tragični iztek takratnega odpora Španije proti mraku in temi, ki sta se zgrnili nad njo in nad Evropo. Še tolikanj bolj pa je znano, v kolikšni meri je - kot je zapisal veliki andski pesnik Pablo Neruda - »španska kri iz časa državljanske vojne prepojila svet in kako močno je z njo prežeta poezija (pa ne samo poezija) cele epohe«. Z njo je prežeta tudi še dandanašnji, v veliki meri po

zaslugi Dolores in tisočerih »prostovoljcev svobode«.

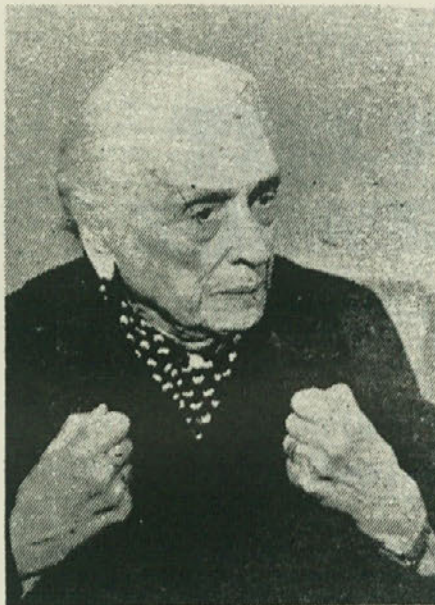
Iz Španije je odšla med poslednjimi spomladi leta 1939 ter se, kot je zapisala v svojih spominih, podala na »brezkončna« pota pregnanstva. Toda upanja, da bo osvoboditev Evrope prinesla svobodo tudi španskemu ljudstvu, se niso uresničila, zato je Pasionaria svoj že zdavnaj začetni boj nadaljevala na druge načine, z drugačnimi metodami ter na drugih poldnevnikih. V tem boju je za »rešitev življenja predala smrti svojega sina« Rubena (R. Alberti), ki je padel, braneč Stalingrad. Po končani vojni so jo po vsem svetu sprejemali z najvišjimi častmi kot šefa države in kot simbol Španije. Nastopala je na stoterih mitingih po vsem svetu, se pogovarjala praktično z vsemi državniki in partijskimi voditelji – Titom, Pertinijem, Stalinom, Hruščovom, Kadarjem, Mao Ze Dongom, Ho Ši Minhom, Togliattijem, Berlinguerjem in Nennijem, Pickom, Toresom in Marchejem, Nehrujem, Castrom ter mnogimi drugimi in tako nadaljevala svoj boj. Vsa spoštovanja so ji ob sprejemih izkazovali tudi visoki predstavniki držav, ki ji po ideološki plati niso bili blizu, na primer podpredsednik ZDA Wallas v letu 1947 ter drugi.

Neločljivi del njenega celotnega človeškega in revolucionarnega angažmaja sta bili vselej tudi aktivnost in opredelitev v prid ohranitvi enotnosti španskih komunistov, kasneje pa tudi v prid prilaganju partije novim časom in okoliščinam, iskanju novih načinov in metod boja in osvajanju novih razsežnosti sodelovanja z drugimi naprednimi in demokratičnimi silami. Vse, česar se je lotevala v življenju in v svoji dolgi karieri revolucionarke, je opravljala s strastjo, energično, zavzeto, pogosto opredeljujoč se za bolj radikalne kot za zmerne in umirjene poglede, vendar, še posebej od šestdesetih let sem, sprejemajoč tudi zahteve časa in nove argumente ter stvarnost, kakršna je. Tako se je tudi v svojem boju za ohranitev enotnosti Komunistične partije Španije pogosto razhajala s svojimi bližnjimi in dolgotrajnimi soborci in tovariši, ki v povojnih desetletjih – upravičeno ali ne – niso sprejemali (vsaj ne v celoti) programov in izhodišč KP Španije, zlasti kar zadeva določeno število bodisi notranjpartijskih bodisi mednarodnih vprašanj.

V povojnem boju proti frankistični diktaturi je bila njena zavzetost za uresničevanje politike narodne sprave ter premagovanja razkolov na levisi, podedovanih iz za obdobja državljanske vojne oziroma nastalih kasneje, odločilnega pomena za vse, ne le za komuniste, saj je z vsem tem zanesljivo veliko prispevala k reorganizaciji demokratične zavesti v Španiji ter k obnovi medsebojnega razumevanja v državi kot celoti in s svojo KP Španije spodbujala novo etapo boja za svobodo in za pravico. Premogla je tudi dovolj revolucionarne moči, da je dopotovala v Jugoslavijo in priznala, da sta se KP Španije in ona sama hudo zmotili o jugoslovanski revoluciji, KPJ in Titu, ko sta se leta 1948 opredelili za resolucijo informobiroja.

Ko ji čestitamo ob devetdesetem rojstnem dnevu, želimo Dolores še obilo zdravja, sreče in miru in njeni zdaj svobodni Španiji, za katero se je vse življenje z vsem srcem bojevala. In spomnimo se znova njene slovesa od interbrigadistov v Barceloni leta 1938, ko je v svojem govoru strnila vse svoje ideale:

»Matere! Žene! Ko bodo minila leta in se bodo zacelile rane vojnega časa; ko se bodo v realnost svobode, ljubezni in blaginje vra-

Dolores Ibarruri – La Pasionaria

čali kalni spomini na bolesterne in krvave dni; ko bo izumrlo sovraštvo in se bo sleherni Španec brez izjeme predal ponosu ob osvobojenosti svoje dežele – takrat boste

spregovorile svojim otrokom. Pripovedovale jim boste o mednarodnih brigadah; pripovedovale jim boste o teh ljudeh, ki so prišli prek daljnih morij sem k nam, v našo deželo utirat pota svobode. Odrekli so se vsemu, ljubezni, domovini, domu in imetju – očetom, materam, ženam, bratom, sestram in otrokom, prišli so k nam in rekli: 'Tukaj smo, vaša stvar, stvar Španije je tudi naša. To je stvar vsega naprednega in svobodoumnega človeštva.' Danes odhajajo. Mnogi izmed njih, na tisoče jih je, so pokopani v španski zemlji in sleherni borec se jih bo spominjal z najglobljim ganotjem.

Tovariši iz internacionalnih brigad! Politični razlogi, državniški razlogi, blagor iste stvari, zavoljo katere ste s svojo brezmejno plemenitostjo darovali svojo kri, vas pošiljajo nazaj, nekatere v lastno domovino, druge v neprostovoljno pregnanstvo. Odi-dete lahko ponosni. Vi ste zgodovina. Postali ste legenda. Postali ste junaški zgled solidarnosti in univerzalne demokracije. Mi vas ne bomo pozabili. Ko pa bo vejica miru spet ozelenela ter bo zraščena z lovorjem zmage španske republike – se vrnite!«

Zaželimo ji, da bi ob letu zdrava dočkala preživele borce internacionalnih brigad, ko se bodo, kot je predvideno, odzvali na spominsko snidenje, ki ga bo pripravila demokratska Španija.
Vojislav MALETIĆ

V nedeljo, 15. t.m., se bomo na openskem Pikelcu poklonili spominu obsojencev drugega tržaškega procesa:

TOMAŽIČA, IVANČIČA, KOSA, BOBKA in VADNALA.

V prostorih prosvetnega doma bo nato, ob 16. uri, ponovitev programa osrednje manifestacije openskih organizacij ob 40-letnici osvoboditve z naslovom

NI GA DROBCA SLOVENSKE PRSTI KJER NAŠA NI KANILA KRI

Program je pripravil Drago Gorup, v njem pa nastopajo moški in ženski pevski zbor Tabor, recitatorji ter harmonikaši Glasbene matice.

Ob tej priliki bodo tudi podelili vsem organizacijam in ustanovam, ki so poimenovane po Pinku Tomažiču, reliefni portret, ki ga je izdelal urugvajski kipar Miguel Sugo ob priliki bivanja v Trebčah, rojstnem kraju njegove žene.

Naša zmaga

Nadaljevanje s 1. strani

njnega začetka procesa usklajevanja zakonskih besedil. Zadnji ukrep, zagotovitev finančnega kritja, predstavlja pomembno etapo na tej poti, ki se ne sme ustaviti, tudi v pričakovanju ugodnejšega trenutka. Opravljeno delo ne bo nikoli zaman.

Zgrešeno bi bilo, če bi se zanašali zgolj na napovedi in obljube nekakšnega vladnega zakonskega besedila, posebno še, če bi v resnici to besedilo samo zapletlo medsebojne odnose in dejansko onemogočalo nujni dialog in soočanje. Tudi v senatnem ožjem odboru je potrebno usklajevanje stališč, vendar brez nepotrebnih spon petstrankarskega zavezništva in notranjih pogojevanj.

Odobritev finančnega kritja zaščitnega zakona je, končno, potrdila nezamenljivo vlogo slovenskega parlamen-

tarnega zastopstva, ki skladno z načeli KPI samostojno uresničuje potrebne povezave s slovensko manjšino kot celoto in italijanskimi demokratičnimi silami v naših krajih.

st.s.

Predsednik upravnega odbora Slovenskega raziskovalnega inštituta sklicuje na temelju 6. člena pravilnika 11. redni občni zbor, ki bo v četrtek, 19. decembra 1985, ob 20. uri v prvem in ob 20.30 v drugem sklicu, v Gregorčičevi dvorani v Trstu, ul. sv. Frančiška 20.

Dnevni red:

- 1) Poročilo o delovanju inštituta
- 2) Odobritev letnega obračuna in proračuna
- 3) Razno.

ŠPORT - ŠPORT - ŠPORT - ŠPORT - ŠPORT - ŠPORT - ŠPORT - ŠPORT - ŠPORT

Sonja Milič presenetila v Veroni*Poraza za Kras in Meblo - Druga zmaga Jadrana***Bruno Križman**

Športni konec tedna je imel svojo najzanimivejšo točko v Veroni, kjer so si namiznoteniške igralke Krasa iskale pot do ponovne osvojitve državnega naslova. Poskus proti domači ekipi ni uspel, minimalen poraz 3:4 pa dobro obeta za povratno tekmo.

Z emocionalnega vidika je bilo ključno srečanje med Sonjo Milič in Marino Cergol, ki je lani igrala za Kras. Miličeva je dvoboj odločila v svojo korist po zaslugi velike borbenosti, ki je v drugem in tretjem setu živčno strla odpor nasprotnice. Morda je bil prav ta napor tisti, ki je izgorel moči Miličeve, ki je po uspešnem začetku v odločilnem srečanju v nadaljevanju in končnici jasno popustila. Škoda. Zmaga je bila že na vidiku.

Sonja Milič

Po mnenju očividcev je Verona bolj homogena ekipa, nima pa že vnaprej zagotovljene zmage.

V tržaški športni palači je potekal razburljiv deželni derbi med Jadrantom in Pordenonom. Favorizirani gosti so morali od koncu tekme priznati Jadrantu zmago. Domačini so igrali napadalno in ritem igre je bil precej hiter, kar je sicer botrovalo netočnosti pri streljanju. Ob Marku Banu (29 pik) sta se dobro izkazala tudi Zarotti in Rauber. Vsak je dosegel po 14 točk. Končni izid 73:71 je bil dosežen slabo minuto pred koncem. Gosti so v preostalem času enkrat skušali izenačiti, odbito žogo pa so ulovili jadrancovi in jo po osebni napaki gostov upravljali do konca tekme. Druga zmaga Jadrana, dosežena po značajnem na-

stopu je nedvomno vlila poguma moštvu.

Doslej najvažnejši nastop Mebla je popolnoma napolnil tribune nabrežinske telovadnice z gledalci, ki so po daljšem času spet videli lepo odbojko. Ekipa iz Nerveze je ena klasičnih nasprotnic Mebla. Izkazala se je objektivno boljša in poraz je bil zato neizbežen. Pod silo razmer so igrale domačinke tokrat bolj zagrizeno in ustvarile več duhovitih akcij. Razlika med obema šesterkama je bila v servisih in v sprejemanju le-teh. Končni izid 1:3 je bil prehud poraz za Meblo, ki je v celoti zbral le točko manj od nasprotnic.

V nadaljevanju prvenstev bo Kras v soboto 14. decembra gostil Stetan iz Neaplja in s tem zaključil prvi del prvenstva. Jadran bo 15. nastopil v Monzi, 21. pa doma proti Pistoii. Odbojkarice Mebla bodo v soboto 14. igrale proti Fratete (Padova), 21. pa doma proti Ferrari. V starem letu ne bo drugih prvenstvenih nastopov.

Visoka zmaga Kontovela

V promocijskem košarkarskem prvenstvu je Kontovel po svoji letošnji najlepši tekmi pregazil postavbo Saba z izidom 98:76, nezanesljiva pa je bila igra Bora, ki je klonil Fruttetini s 95:102 po slabi igri v sredini tekme in kljub dobremu finišu. Poraženi so z igrišča odšli tudi Brežani. S 60:67 so izgubili tekmo proti Portualeju.

Okrogla zmaga nogometašev Krasa

S pričakovano visoko zmago (5:0) proti CUS-u je v 3. nogometni kategoriji Kras obdržal prvo mesto na lestvici, medtem ko se Primorje ni utegnilo okoristiti v srečanju z Bregom (0:0). Žal je v 11. kolu padel Primorec (1:2). Ob tekmi manj ima Primorje še vedno možnost, da samo prevzame vodstvo, zadnji nastopi te enajsterici pa niso bili preveč prepričljivi. Kras, Primorec in Primorje so se odlepili od ostale konkurence in bi v povratnem delu prvenstva znale odigrati turnir zase.

Breg in Gaia (0.0 proti Campanellam) sta si v strjeni srdini lestvice skoraj enakovredna.

V višji kategoriji je kriška Vesna do-

V ponedeljek 16. dec. Šahist Romaniščin v Trstu

V okviru dnevov sovjetske kulture bo v ponedeljek 16. t.m. sovjetski šahovski vele mojster Oleg Romaniščin odigral v Trstu simultanko. Prirediteljev se bo začela na sedežu Soc. Scacchistica Triestina (ul. Tarabocchia 3) ob 16. uri. Oleg Romaniščin spada nekje na 10. mesto svetovne jakostne lestvice in je torej v samem svetišču šaha. Znan je po svoji duhoviti igri, ki sloni predvsem na napadu. Romaniščin je že zmagal na številnih mednarodnih turnirjih. Razmeroma tesni prostori prireditelja dopuščajo kakih 40 desk.

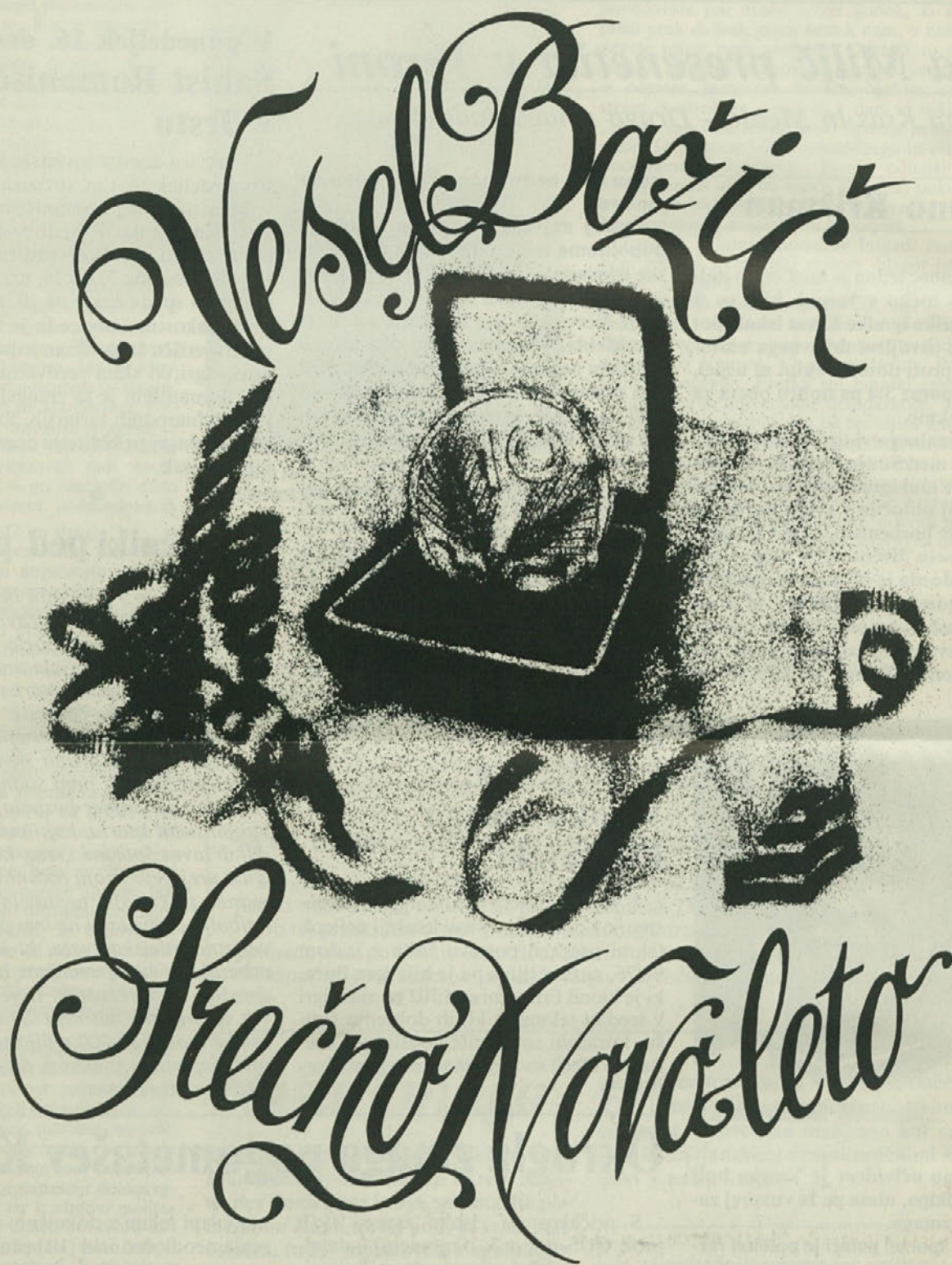
Finančniki ped palačo

Začelo se je s prizivom bezbolskega društva iz Lacija proti državni zvezi tega iz ZDA uvoženega športa. Zveza naj bi nepravilno uporabljala zaupan ji denar in iz še nejasnih koristi denarno podpirala nekatere časopise. Preiskava je odkrila hude denarne nepravilnosti in predsednik zveze Bruno Beneck se bo moral zagovarjati pred sodniki.

Očitno pa primer bezbola ni edini v italijanskem športu, kajti mnoge so sedaj državne športne zveze, ki z vso naglico urejujejo svoja računovodstva in morda prikrivajo nepravilnosti. Med najbolj «aktivnimi» na tem področju je verjetno atletska zveza, ki je korenito odrezala z razsipavanjem denarja in sprožila val varčevanja. Baje so ugotovili da veljajo nasmehi Sare Simeoni čedno vsoto 180-200 milijonov na leto, prituhnjeno pa se govori, da je luknja... globoka 30 milijard.

ma v lepi tekmi z dokajšnjo težavo dosegla neodločen izid (1:1) proti Opicini, nevaren nasprotnik pa jo čaka tudi v nedeljo 14. dec. ko bo v Križu igral Fogliano. Zarja bo v tem na boljšem saj bi proti Domiu ne smela imeti težav.

Tretja kategorija je z nedeljskimi nastopi zaključila prvi del prvenstva. Nadaljevanje se obeta izredno zanimivo. Že v prvem povratnem kolu bo v Trebčah na sporedu derbi med Primorcem in Primorjem. Za Primorec bi pomenila zmaga utrditev mesta na čelu, uspeh Prosečanov pa bi utegnili dati prvenstvu novo sliko dvojnega pobega. Kras bo igral proti Gaji, Breg pa je lažji favorit v tekmi proti Chiarboli.

KMEČKA BANKA - GORICA
 KMEČKO DELAVSKA POSOJILNICA V SOVODNJAH
 KMEČKO OBRтна HRANILNICA V DOBERDOBU
 HRANILNICA IN POSOJILNICA NA OPČINAH
 KMEČKA IN OBRтна HRANILNICA IN POSOJILNICA - NABREŽINA
 TRŽAŠKA KREDITNA BANKA d.d. TRST